

Bibelen – historiens bog

"Jeg er Herren din Gud, som førte dig ud af Egypten, af trællehuset"
(2 Mos 20,2).

Hovedtanke

Bibelen er den store fortælling om Gud og menneskene.

Introduktion

Den såkaldte "Historienbibel" var en udbredt folkebog i Tyskland, der havde sin blomstringstid fra begyndelsen af det 14. årh. indtil slutningen af det 15. årh. I den fortaltes bibelske historier, der var suppleret med apokryfe og profanhistoriske tekster i et folkeligt sprog. Mange af disse indeholdt talrige farvelagte pennetegninger, så læseren kunne danne sig et billede af begivenhederne. Ligesom bogen *Historia scholastica* (ca. 1173), som var skrevet af den franske teolog Petrus Comestor, var tænkt som en slags bibelsk lærebog om verdenshistorien, var også historiebiblerne tænkt som bøger til opbyggelse og som skole- og historiebøger. Ved hjælp af Bibelen lærte menneskene om verdenshistorien (ifølge RGG* 3, 368).

I dette studiehæfte stiller vi spørgsmålet: Hvordan udlægger vi Bibelen? I denne sammenhæng er forståelsen af den bibelske historie og historieskrivning også af afgørende betydning. Ofte skilles vandene ved spørgsmålet om Bibelens historicitet.

Bibelen indeholder menneskehedens fineste og mest spændende historier. Billederne, som vi forbinder med dem, sidder fast i vores hukommelse og præger vores tro og tænkning. Men hvad motiverede Bibelens forfattere, og hvad var deres hensigt med det, de skrev?

"Bibelen er den ældste og den mest omfattende historie, som mennesker ejer. Den er udgået fra den evige sandheds kilde, og en guddommelig hånd har gennem tiderne bevaret dens renhed. Den kaster lys over den fjerne fortid, hvor menneskers gransken forgæves søger at trænge ind" (Ellen White, *Uddannelse*, 175).

* Religion in Geschichte und Gegenwart, Tübingen 2007 (eng. overs. v. Brill, *Religion Past and Present*, Leiden)

Bibelsk historieforståelse

Luk 1,1-4

Hvilket mål har Lukas med sin bog?

Baggrund

"Lukas betegnes gerne som 'historikeren' blandt evangelisterne. Antagelsen er rammende, når man tager 'forordet' 1,1-4; 2,1; 3,1-2 og Apostlenes Gerninger som et hele i betragtning. Man bliver dog nødt til at tilføje: Han er historieskriver af sin tid og udover det forpligtet på evangeliets forkyndelse og på opbyggelse, undervisning og vækst af kirken i sin samtid. Det første betyder, at vi ikke uden videre må anlægge den målestok på ham og hans værk, som vi er vant til hos de moderne historieskrivere og deres værker. Med henblik på det andet, skal man være opmærksom på, at øjenvidnerne, som Lukas bruger som kilder (1,2), på samme tid var engagerede vidner, forkyndere og åndsfulde udlæggere af det, de havde hørt og set. Og det er netop hele samlingen af vidneudsagn og sagens tidssvarende formidling, som 'historikeren' Lukas er interesseret i. Når han stiller i udsigt, at han 'nøje' vil nedskrive begivenhederne 'i rækkefølge' (ordret: 'det ene efter det andet i rigtig rækkefølge'), så er det ikke først og fremmest det nøjagtige historiske forløb, men et forløb, hvor betydningen af helheden for den enkelte kan forstås på bedste måde" (Stuttgarter Erklärungs-bibel (SEB) 1495)

Til fordybelse

Bibelen belyser, beskriver og kommenterer historiske begivenheder. Det væsentligste formål for de bibelske forfattere er dog at fortælle andre om Gud. Det gør de ved at skrive om enkelte mennesker og deres skæbne, ved at fortælle om folkeslag og ved at berette om den urkristne menighed. Herved gør de det klart: Gud handler i menneskers liv og i verdenshistorien. Ja, Gud selv træder ind i den jordiske historie, bliver menneske og binder sig for altid til vores historie.

Til eftertanke

Bibelhistorie er frelseshistorie. Hvor finder jeg mig selv i den?

David og hans dynasti

1 Sam 17

Hvordan hjalp Gud Israel til at vinde den afgørende sejr?

Baggrund

"Filisterens størrelse og udrustning går langt ud over det normale. Kun guddommelig magt kan overgå disse overmenneskelige kræfter. Fortællingen opnår dermed principiel betydning for Guds folks historie ... Filisteren, der tilhører krigereliten, foragter Sauls tjenere og nævner selv, hvad krigen egentlig handler om: Med Israels hær, som han håner, mener han Israels Gud (sml. v. 25.26.36.45) ... Ligesom David frelste sit får i fare (v. 35), sådan er han også selv blevet frelst af Herren. Denne erfaring giver ham mod til at træde op imod en tilsyneladende overmægtig fjende.

Filisteren påkalder også sin gud, dog ikke med bøn, men med forbandedelser (v. 43), fordi han føler sig stærk nok også uden hans hjælp. David derimod gør sig ikke selv stærk, men stoler på den usynlige magt i Herrens navn. Hans sejr skal få hele Israel til at stole på Guds hjælp ... Det skal gå op for hele verden og ikke blot for filisteren fra dengang, at Israel har en Gud ... At Jerusalem nævnes, griber forud for og viser frem til den endelige sejr over filistrene, som David senere vil vinde som konge (sml. 2 Sam 5,6-9 og 6,17-25)" (SEB 361-363).

Efter Sauls forliste herredømme blev David konge over hele Israel. Han blev symbolet på Israels politiske enhed, og de messianske forventninger blev projiceret på hans person.

Til fordybelse

Helt op til vores tid fandtes der ingen belæg for Davids eksistens uden for Bibelen. Først i 1993 blev der ved udgravningerne i Tel Dan i det nordlige Israel opdaget en stele, i hvis indskrift fra det 9. årh. f.Kr. kongen fra Damaskus roste sig af at have dræbt en hersker "af Davids hus". Det var belæg for, at der på området af det moderne Israel fandtes konger, der så sig i slægt med David. At tekstens forfatter var en fjende af Israel, højner troværdigheden, selv om David som person ikke nævnes, men kun hans dynasti.

Sankerib og Jerusalem

Es 36,1-3; 37,14-38

Hvordan frelste Gud sit folk fra det massive angreb på Juda ifølge denne beretning?

Baggrund

I år 701 f.Kr. drager Sankerib i krig mod Hizkija. Han indtager flere byer og også den vigtige fæstning Lakish, hvor han opretter sit hovedkvarter. Hans udsendinge prøver at demoralisere Jerusalems befolkning ved foran byens mur at komme med falske løfter (36,16-17), angreb på Hizkijas troværdighed (36,14.15.18) og henvisninger til de allerede erobrede byer og deres skæbne (36,19-20). Spørgsmålet: Hvad er det, du stoler på? (v. 4) dominerer hele talen. Den taler for at stole på og underkaste sig menneskers magt, nemlig assyrernes magt. Assyrekongen hovmoder sig ligesom Goliat, der også havde vovet at håne Israels Gud.

Hizkija gør i denne situation det eneste rigtige: Han går op til templet og beder Gud om råd. "På Hizkijas bøn svarer Esajas på Guds vegne med en spottesang til Assyriens konge, hvis pralerier (37,24-25) bliver tilbagevist: Gud selv har planlagt alt og benyttet assyreren som sit værktøj (37,26-28). Hans hovmod bliver nu gjort til skamme" (SEB 868).

Til fordybelse

Assyriske kilder roser Sankeribs felttog og understreger, at han har erobret 46 judæiske byer og holdt Hizkija fanget i dennes hovedstad "som en fugl i sit bur" samt krævet høje skatter af ham. Relieffer fra Sankeribs palads i Nineve viser erobringen af Lakish og deportationen af dens befolkning. Hans nederlag ved Jerusalem nævnes ikke med ét ord. Den slags beretninger var en assyrisk hersker ikke interesseret i, at eftertiden skulle vide noget om.

Udgravninger i Lakish har frilagt ødelæggelsens ruinhob. I Jerusalem fandt forskerne ingen spor af brand eller andre ødelæggelser fra assyrertiden.

Til eftertanke

Answer jeg også ubehagelige begivenheder som fake news?

Daniel og Babylon

Daniel 1

Howdan præsenteres Daniel i denne fortælling?

Baggrund

Daniels bog har navn efter sin hovedperson, en ung mand af den judæiske elite, der sammen med andre gidsler bortførtes til Babylon på Nebukadnesars tid. For at træde i kongens tjeneste måtte Daniel gennemgå en uddannelse ved kongens hof. Det fortælles om Daniel, at der var intet, der kunne forhindre ham i trofast at tjene Gud, først ved det babylonske hof (fra 605 f.Kr.) og senere også under det medo-persiske herredømme (fra 539 f.Kr.).

Daniel var bekymret for Israels ve og vel og bekendte folkets synder, som om det var hans egne. Gud svarede ham og åbenbarede sine hensigter (Dan 9). Han skænkede ham nåde i deres øjne, som han skulle tjene, og bevarede ham for hans fjenders ondskab. Daniel er et billede på folket Israels trofaste rest. Han ophøjer navnet Jahve blandt alle jordens folk (Dan 4).

Til fordybelse

Babylon var kæmpestort og havde uovervindelige mure, over 300 templer og et herligt palads. Den berømte Ishtarport fra den ødelagte verdensby og dens processionsgade, der er smykket med løver, kan i dag beundres i Berlin.

Kong Jojakin overgav sig til Nebukadnesar i 597 f.Kr. Regninger for hans proviantering er overleveret takket være lertavler, som Robert Koldewey fandt ved udgravninger i Babylon. Af dem fremgår, at det kongelige gidsel ikke behøvede at give afkald på luksusartikler som for eksempel salvesolie. Babyioniernes velvillige behandling var dog ikke begrænset til den politiske elite, men israelitterne måtte vælge et ældsteråd blandt deres egne og forsamlе sig til ceremonier på festdagene. Nebukadnesar havde ikke til hensigt at udrydde de besejrede folkeslag og deres kulturelle liv.

Til eftertanke

"Hvis jeg glemmer dig, Jerusalem, så gid min højre hånd må lammes" (Sl 137,5).

Den historiske Jesus

Joh 21,24-25

Hvad siger teksten om evangeliets oprindelse?

Baggrund

Paulus' breve er de ældste overleverede kristne skrifter. De fortæller om Jesu inkarnation og mission, død og opstandelse samt hans snare genkomst. For Paulus stod det klart, at Jesus af Nazaret virkelig havde levet, for han havde jo selv mødt den opstandne Kristus. Men for hans menigheder kunne det, der var sket i fjerne egne af det romerske imperium, let træde i baggrunden.

Evangelisterne er klar over, at man ikke udtømmende kunne beskrive frelsesbudskabet uden at medtage hele Jesu liv og gerning. På den måde opstod de fire evangelier: historier om Jesus, hans gerninger og ord, som ofte var forbundet med spørgsmål og reaktioner. Guds frelsesskabende nærvær viste sig i Jesu liv, lidelse, død og opstandelse.

Til fordybelse

Foruden de arkæologiske udgravninger i Palæstina findes der nogle historiske kilder, der støtter den bibelske fremstilling.

- Den jødiske historieskriver **Flavius Josefus** skriver om Jesus i sit værk: *Den jødiske oldtid* (93 e.Kr.). Hans historiske pålidelighed er dog kontroversiel.
- **Plinius den yngre**, en romersk legat fra Bithynien, nævner i et brev til kejser Trajan, at de kristne i deres forsamlinger hylder "Kristus som deres Gud" (ca. 110 e.Kr.).
- Den romerske historieskriver **Tacitus** bevidner i sine annaler (115-117 e.Kr.), at Jesus "var blevet henrettet ved prokuratøren Pontius Pilatus under [kejser] Tiberius". Det er den mest detaljerede information om Jesus uden for Bibelen.
- Den romerske forfatter **Sueton** nævner de "kristne" og deres "anfører Chrestus" (120 e.Kr.).

Det Nye Testamente er den eneste kilde, der fortæller udførligt om Jesu liv og gerning. På disse vidners pålidelighed hviler den kristne tro.

Tro og historie

Hebr 11

Hvilke horisonter åbner sig for mennesker, der stoler fast på Gud?

Baggrund

"I kapitel 11 fokuserer forfatteren på nøgleordet tro fra 10,38-39. Ved hjælp af forbilleder, såvel mænd som kvinder fra det gamle Israel, opmuntrer han de kristne til at leve i tro og håb ... Som vidner nævnes først personer fra den bibelske urhistorie (v. 4-7), derefter eksempler af mennesker fra Israels troshistorie i kronologisk rækkefølge (v. 8-38) ... Selvom den gamle pagts trosvidner udtrykkeligt havde fået anerkendelse hos Gud på grund af deres tro, kunne de (endnu) ikke nå målet, fordi Gud også ville lade os, den nye pagts menighed, have del i fuldendelsen. De må ligesom vente, indtil tiden er opfyldt, og indtil noget bedre er kommet frem i lyset, nemlig Kristi offer, som er en forudsætning for denne fuldendelse. Vidnesbyrdet om deres tro berøres dog ikke af den gamle pagts indretninger og forgængelighed, men fortsætter med at være et uovertruffet forbillede, så længe Guds folk er på vej" (SEB 1819-1821).

Til fordybelse

Bibelens forfattere bestræber sig ikke kun på at skildre begivenhederne pålideligt og beskrive menneskene med deres lyse og mørke sider, men først og fremmest ønsker de at fremhæve Guds gerninger i menneskers og folkeslags liv samt disses reaktioner på dem. De vil vække og fordybe deres læseres tro på Gud og hans frelses- og domshandlinger. De inviterer læseren til at stole på Gud og at opleve hans gerninger i deres eget liv.

Resumé

I Bibelen fortælles menneskenes historie set i lyset af troen som en historie om Guds kærlighed. Gud er indgået i en relation med os og opretholder den til alle tider.

Spørgsmål til drøftelse

Udgangspunkt

1. Bibelen er historiens bog.

Hvordan forstår I dette udsagn?

Hvad adskiller Bibelen fra en moderne historiebog?

Supplerende
spørgsmål

2. **Hvor vigtig er Bibelens historiske troværdighed for jeres tro på Jesus Kristus?**

Luk 1,1-4
Joh 21,24-25

3. **Hvad er Lukas' og Johannes' anliggende med deres beretninger?**

Hvordan har I det med det som nutidens læsere?

1 Sam 17
i uddrag

4. **Hvordan motiveres I af fortællingen om Davids sejr over Goliat i kampen mod jeres egne "kæmper"?**

Es 36,1-3;
37,14-38

5. **Det er rart, når arkæologiske udgravninger direkte eller indirekte bekræfter Bibelens historier.**

Hvordan har I det med det faktum, at mange af de bibelske beretninger ikke kan bekræftes historisk?

Afslutning

6. **Bibelen indeholder de fineste og mest spændende historier.**

Hvordan kan vi få mere glæde af dem?